

1	Asia.....	2
2	Asian vireilletulo	2
3	Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta	2
4	Kilpailuoikeudellinen arviointi	2
4.1	Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn	2
4.2	Relevantit markkinat, markkinoiden koko ja yrityskaupan osapuolten markkina-asema	3
4.2.1	Johdanto.....	3
4.2.2	Työterveyspalvelut	3
4.2.3	Vakuutusyhtiöpalvelut	4
4.2.4	Yksityisasiakkaille tarjottavat terveyspalvelut	5
4.2.5	Terveydenhuollon ostopalvelut.....	6
4.3	Yrityskaupan mahdollisten kilpailuvaikutusten alustava arviointi	7
4.4	Johtopäätös	8
5	Ratkaisu.....	8
6	Sovelletut säännökset	8
7	Muutoksenhaku.....	8

1 Asia

1. Jatkoselvitykseen ryhtyminen yrityskauppa-asiassa Terveystalo Healthcare Oy / Diacor Terveyspalvelut Oy.

2 Asian vireilletulo

2. Kilpailu- ja kuluttajavirastolle ("KKV") on 23.11.2016 ilmoitettu järjestely, jossa Terveystalo Healthcare Oy ("Terveystalo") hankkii määräysvallan Diacor Terveyspalvelut Oy:ssä ("Diacor").
3. Yrityskaupassa Terveystalo hankkii 100 % Diacorin osakekannasta ja saa kaupan myötä yksinomaisen määräysvallan yhtiössä. Osana kauppa Hel-singin Diakonissalaitoksen säätiö sr ("HDL") tulee Terveystalon suomalaisen emoyhtiön Terveystalo Oy:n vähemmistöomistajaksi.

3 Osapuolet ja niiden harjoittama liiketoiminta

4. Terveystalo on valtakunnallinen terveystaluyritys, joka tarjoaa palveluita työnantajille, yksityishenkilöille, vakuutusyhtiöille ja julkiselle sektorille. Terveystalo on suhteellisesti vahvin Pohjois- ja Itä-Suomessa. Terveystalon pääomistaja on pääomasijoittaja EQT:n rahasto, joka käyttää yksinomaista määräysvaltaa Terveystalossa.
5. Diacor tarjoaa terveystaluyritykselle palveluita työnantajille, yksityishenkilöille ja vakuutusyhtiöille. Diacorilla on Helsingissä sijaitsevan sairaalan lisäksi 13 pääkaupunkiseudulla sijaitsevaa ja yksi Turussa sijaitseva lääkäriasema. Diacorin omistavat HDL ja LähiTapiola-ryhmä.

4 Kilpailuoikeudellinen arviointi

6. Tässä päätöksessä esitetyt KKV:n kannanotot ovat alustavia, eivätkä ne myöskään muodosta tyhjää luetteloa mahdollisista kilpailuongelmista. Tässä päätöksessä ei ole tarvetta ottaa lopullista kantaa relevanttien hyödykemarkkinoiden tai maantieteellisten markkinoiden määrittelyyn.

4.1 Yrityskauppasäännösten soveltuminen järjestelyyn

7. Terveystalon ja sen kanssa samaan yritysryhmään kuuluvien yhteisöjen maailmanlaajuinen liikevaihto vuonna 2015 oli noin [ ]¹ euroa, josta noin [ ] miljoonaa euroa kertyi Suomesta. Diacorin maailmanlaajuinen liikevaihto vuonna 2015 oli noin 79 miljoonaa euroa, joka kertyi kokonaisuudessaan Suomesta. Koska kilpailulaissa (948/2011) määritellyt liikevaihtorajat ylitty-

¹ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto tai tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

vät, järjestely kuuluu yrityskauppa- ja valvontaa koskevien säännösten soveltamisalaan.

4.2 Relevantit markkinat, markkinoiden koko ja yrityskaupan osapuolten markkina-asema

4.2.1 Johdanto

8. Yrityskaupan ilmoittaja on viitannut markkinoiden määrittelyssä KKV:n² aiempiin päätöksiin, joissa relevantit markkinat on määritelty asiakasryhmittäin työnantajiin (työterveyspalvelut), kuntiin ja kuntayhtymiin (ostopalvelut), vakuutusyhtiöihin ja yksityisasiakkaisiin³. Määrittelyn taustalla vaikuttavat erot palvelujen käyttäjän ja maksajan välillä. Vaikka palvelun käyttää aina lopulta yksittäinen ihminen, on palvelun maksajana eli asiakkaana usein joku muu tahon.

4.2.2 Työterveyspalvelut

9. Työterveyshuoltolain (1383/2001) mukaan työnantaja voi järjestää työterveyspalvelut itse tai yhdessä muiden työnantajien kanssa, ostamalla ne palvelujen tuottamiseen oikeutetulta lääkärikeskukselta tai ammattihenkilöltä tai ostamalla palvelut terveyskeskukselta tai kunnalliselta työterveyshuollon liikelaitokselta. Ilmoittajan mukaan Suomessa oli vuonna 2015 noin 2 miljoonaa työterveyshuollon piiriin kuuluvaa henkilöasiakasta, joista noin 58 % kuului yksityisten työterveystoimijoiden palvelutarjonnan piiriin.
10. Ilmoittaja on viitannut KKV:n aiempiin päätöksiin, joissa työterveyspalvelujen markkina on jaettu kahteen segmenttiin: a) useita toimipaikkoja koskeviin työterveys sopimuksiin ja b) alueellisiin työterveys sopimuksiin. Terveystalon työterveysasiakkaiden sopimuksista valtaosa on useita toimipaikkoja koskevia työterveys sopimuksia, kun taas Diacorin työterveysasiakkaiden sopimuksista valtaosa on alueellisia työterveys sopimuksia.⁴
11. *Useita toimipaikkoja koskevien työterveys sopimusten osalta markkinaan kuuluvat ilmoittajan mukaan kaikki ne työterveys sopimukset, jotka koskevat useita paikkakuntia kattavia toimipaikkaverkostoja. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan markkinoilla toimii sekä yksityisiä terveydenhuoltoyrityksiä että julkisen sektorin toimijoita. Ilmoittajan mukaan maantieteellistä markkinaa voidaan pitää KKV:n aiempien päätösten tapaan valtakunnallisena. Markkinan valtakunnallisuus perustuu siihen, että sopimusten hintataso määräytyy pääasiallisesti valtakunnallisen kilpailun ohjaamana ja että asiakkaiden katutamat toimipisteet ovat tyypillisesti eri puolilla Suomea.*

² Ennen 1.1.2013 Kilpailuvirasto.

³ Ks. mm. ratkaisut dnro 1116/14.00.10/2010, 11.5.2011 (Terveystalo Healthcare Oy / ODL Terveys Oy); dnro 927/14.00.10/2011, 16.12.2011 (Terveystalo Healthcare Oy / Lääkäriasema Pulssi Oy); ja dnro 577/KKV/14.00.10/2014, 5.1.2015 (Mehiläinen Oy / Mediverkko Yhtymä Oy).

⁴ Diacor tarjoaa myös useita toimipaikkoja koskevia työterveys sopimuksia, joissa se hyödyntää muilla paikkakunnilla alihankkijoita kahdenvälisen sopimusten perusteella.

12. Ilmoittajan mukaan useita toimipaikkoja koskevien työterveys­sopimusten markkinan asiakasmäärä vuonna 2015 oli noin 771 000⁵ asiakasta, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [30–40] % ja Diacorin noin [0–10] %⁶. Muita useita toimipaikkoja koskevien työterveys­sopimusten markkinoilla toimivia yrityksiä ovat ilmoittajan mukaan muun muassa Mehiläinen (noin [20–30] %), Pihlajalinna/Dextra (noin [0–10] %), Aava (noin [0–10] %) sekä Attendo (noin [0–10] %).
13. *Alueellisten työterveys­sopimusten markkinaan* kuuluvat kaikki ne työntekijät, joiden työterveys järjestetään alueellisesti suoraan asiakkaan toimipisteeseen lähialueen työterveyspalvelun tarjoajien kanssa. Asiakkaiden vaihtoehtoisina palveluntarjoajina ovat terveyskeskukset ja kunnalliset työterveysliikelaitokset/yhtiöt tai kunnan järjestämisvastuun sopimuksellisesti ottaneet yksityiset yritykset, joille kunta on ulkoistanut terveyspalveluiden tuottamisen, yksityisten yritysten perustamat työterveysyhdistykset tai yksittäisen yrityksen itse järjestämä työterveyshuolto, sekä yksityiset työterveyspalveluja tarjoavat terveydenhuoltoyritykset.
14. Ilmoittaja on maantieteellisen markkinan osalta viitannut KKV:n aiempiin päätöksiin, joissa on katsottu, että markkinan maantieteellinen ulottuvuus on alueellinen, käsittäen lähtökohtaisesti ja tapauksesta riippuen yhden kunnan ja sen ympäryskunnat. Markkinoita on pääosin tarkasteltu seutukuntakohtaisesti. Terveystalolla ja Diacorilla on kummallakin työterveystoimintaa Helsingin ja Turun seutukunnissa⁷.
15. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan vuonna 2015 alueellisten työterveyspalveluiden markkinan asiakasmäärä Helsingin seutukunnassa oli noin 371 000 asiakasta, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [10–20] % ja Diacorin noin [20–30] % sekä Turun seutukunnassa 73 000 asiakasta, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [20–30] % ja Diacorin noin [10–20] %. Ilmoittajan mukaan osapuolten suurimmat kilpailijat Helsingin seutukunnassa ovat Aava noin [10–20] %:n ja Mehiläinen noin [10–20] %:n markkinaosuudella sekä Turun seutukunnassa Turun Työterveystalo noin [20–30] %:n ja Mehiläinen noin [10–20] %:n markkinaosuudella.

4.2.3 Vakuutusyhtiöpalvelut

16. Terveydenhuoltoyritykset ja julkiset terveydenhuollon toimijat tekevät sopimuksia vakuutusyhtiöiden kanssa toisaalta koskien lakiin perustuvia, vakuutusyhtiöiden täyskustannuskorvausvelvoitteen piiriin kuuluvia palveluja (työtapaturma- ja liikennevakuutusten puitteissa annetut vakuutukset) ja

⁵ Yrityskaupan ilmoittaja on arvioinut useita toimipaikkoja koskevien sopimusten piirissä olevien työntekijöiden muodostavan noin 39 % kaikista työterveyshuollon piiristä olevista noin 2 miljoonasta henkilöstä.

⁶ [ ]

⁷ Terveystalolla on alueellisia työterveys­sopimuksia myös Suomen muissa osissa. Näiltä osin osapuolten toiminnot eivät ole päällekkäisiä.

toisaalta koskien yksityishenkilöiden ottamien vapaaehtoisten vakuutusten perusteella korvattavia palveluja.

17. Ilmoittajan mukaan markkinaan kuuluvat kaikki ne palvelut, joissa vakuutusyhtiö on palvelun maksavana asiakkaana ja joiden osalta laskun maksaa vakuutusyhtiö suoraan palvelun tuottajalle. Ilmoittajan katsoo KKV:n aiempiin päätöksiin viitaten, että vakuutusyhtiöpalvelujen maantieteellinen markkina on valtakunnallinen, koska vakuutusyhtiöt tekevät sopimukset keskitetysti ja sopivat terveystaloiden hinnoista valtakunnallisesti ilman paikkakuntakohtaisia vaihteluja.
18. Ilmoittaja arvioi, että vakuutusyhtiöpalveluiden markkinoiden koko oli Suomessa vuonna 2015 noin 235 miljoonaa euroa, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [20–30]% ja Diacorin noin [0–10] %.

4.2.4 Yksityisasiakkaille tarjottavat terveystalot

19. Yksityisasiakkaille tarjottavien terveystaloiden markkina koostuu asiakkaista, jotka hakeutuvat vastaanotolle tai hoitoon muutoin kuin työterveyshuollon kautta, ja joille tarjottava palvelu ei kuulu vakuutusyhtiöiden ostamiin tai julkisen sektorin ostopalveluina hankkimiin palveluihin. Yksityisasiakkaat kustantavat tarvitsemansa palvelun tapahtumahetkellä ja voivat hakea osittaista korvausta Kansaneläkelaitokselta yleisen sairausvakuutuksen nojalla tai vakuutusyhtiöltä yksityisiin sairausvakuutuksiin perustuen.
20. Ilmoittajan mukaan yksityisasiakkaille tarjottavat terveystalot voidaan jakaa seuraaviin segmentteihin: lääkäripalvelut, sairaalapalvelut, hammashoitopalvelut, fysioterapiapalvelut ja hoivapalvelut. Lääkäri- ja sairaalapalveluihin sisältyvät myös tukitoimintoina laboratorio- ja kuvantamispalvelut.
21. Diacorilla on yksi Helsingissä sijaitseva sairaala, jossa se tarjoaa sairaalapalveluita. Yhtiö tarjoaa lääkäripalveluita pääkaupunkiseudulla ja Turussa sijaitsevilla toimipisteillä. Kaupan osapuolten liiketoiminnat ovat tältä osin päällekkäisiä, sillä myös Terveystalo tarjoaa sairaalapalveluita Uudellamaalla sekä lääkäripalveluita Helsingin ja Turun seutukunnissa. Terveystalo tarjoaa lisäksi hammaslääkäripalveluita sekä sairaala- ja lääkäripalveluita myös muualla Suomessa, mutta näiden osalta yrityskaupan osapuolten liiketoiminnoissa ei ole päällekkäisyyttä.
22. Ilmoittajan mukaan *sairaalapalveluiden markkina* muodostuu päivä- ja lyhytkestoisista kirurgisista toimenpiteistä sekä muista toimenpiteistä, jotka edellyttävät potilaan suhteellisen lyhytaikaista läsnäoloa sairaalassa, ja jotka eivät lukeudu julkisen sektorin vastuulla oleviin leikkauksiin ja toimenpiteisiin. Markkinan voidaan katsoa koostuvan pääasiassa ortopedisistä, korva-, nenä- ja kurkkukirurgisista, gynekologisista ja urologisista sekä yleiskirurgisista leikkauksista sekä muista sairaalassa tehtävistä toimenpiteistä.

23. Yksityissairaalat tarjoavat asiakkaille vaihtoehdon sairaalapalveluiden osalta kiireettömässä sairaanhoidossa. KKV:n aiemmista päätöksistä poiketen ilmoittaja on arvioinut, että julkisten toimijoiden tarjonta rajoittaa yksityisten toimijoiden markkinavoimaa myös kiireettömien toimenpiteiden osalta. Maantieteellisen markkinan osalta ilmoittaja viittaa KKV:n aiempiin päätöksiin, joissa on katsottu, että yksityisasiakkaat ovat todennäköisesti valmiita matkustamaan jonkin verran sairaalapalveluita saadakseen.
24. Ilmoittaja on arvioinut *yksityisten sairaalapalveluiden* markkinan kokoa leikkaussalien määrän perusteella. Vuonna 2015 leikkaussaleja oli Uudellamaalla 41 kappaletta. Näistä Terveystalolla oli [0–10] ja Diacorilla [0–10] leikkaussalia.
25. Ilmoittajan mukaan *lääkäripalvelut* koostuvat yleislääkäreiden ja erikoislääkäreiden vastaanottopalveluista sekä vastaanottopalveluiden yhteydessä tehdyistä pientoimenpiteistä. KKV:n aiemmista päätöksistä poiketen ilmoittaja katsoo, ettei julkisen ja yksityisen sektorin tarjoamien lääkäripalveluiden välillä ole eroa kiireettömän hoidon osalta, vaan ne kuuluvat samalle markkinalle. Lääkäripalvelujen markkina on ilmoittajan näkemyksen mukaan lähtökohtaisesti alueellinen, sillä yksityisasiakkaat käyttävät yleensä lähellä sijaitsevia lääkäripalveluja.
26. Ilmoittajan mukaan *yksityisten lääkäripalvelujen* markkinan koko Helsingin seutukunnassa vuonna 2015 oli noin 166 miljoonaa euroa, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [10–20] % ja Diacorin noin [10–20] %. Ilmoittajan mukaan yksityisten lääkäripalvelujen markkinan koko Turun seutukunnassa vuonna 2015 oli noin 38 miljoonaa euroa, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [30–40] % ja Diacorin noin [0–10] %.

4.2.5 Terveystieteiden ostopalvelut

27. Terveystieteiden ostopalvelut käsittävät pääasiassa erilaisia lääkäripalveluja, kuvantamispalveluja ja laboratoriopalveluja. Kunnat ja kuntayhtymät tekevät ostopalvelusopimuksia pääasiassa kulloinkin ilmenevän tarpeen ja tapauskohtaisen harkinnan mukaan, joten ostopalveluna hankittavat kokonaisuudet ovat kooltaan ja muodoltaan erilaisia. Palveluja voidaan hankkia suoriteperusteisena ostopalveluna yksityisiltä terveystieteidenyrityksiltä tai henkilövuokrauksena vuokralääkäriyrityksiltä.
28. Ilmoittaja katsoo, että tarkka tuotemarkkinan tai maantieteellisen markkinan määrittely ei ole tarpeellista, sillä Diacor ei juurikaan toimi ostopalveluiden markkinalla. Ostopalveluiden valtakunnallisten markkinoiden koko Suomessa vuonna 2015 oli noin 586 miljoonaa euroa, josta Terveystalon markkinaosuus oli noin [0–10] % ja Diacorin noin [0–10] %.

4.3 Yrityskaupan mahdollisten kilpailuvaikutusten alustava arviointi

29. Yrityskaupan ilmoittajan mukaan yrityskauppa ei olennaisesti estä tehokasta kilpailua millään markkinoilla eikä yrityskaupalla ole kilpailun kannalta haitallisia horisontaalisia tai vertikaalisia vaikutuksia. Ilmoittajan mukaan osassa markkinasegmenteistä osapuolten toimintojen välillä ei ole juurikaan päällekkäisyyksiä, ja yrityskaupan jälkeenkkin markkinoilla säilyy useita muita yksityisiä ja julkisia toimijoita. Näin ollen markkinatilanne ei ilmoittajan näkemyksen mukaan merkittävästi muutu yrityskaupan seurauksena.
30. Ilmoittajan mukaan Terveystalo on valtakunnallinen toimija, jonka markkina-asema on suhteellisesti vahvin Pohjois- ja Itä-Suomessa ja Diacor on puolestaan alueellinen toimija, jonka toimipisteet sijaitsevat pääkaupunkiseudulla ja Turussa. Ilmoittajan mukaan kilpailu Suomen terveydenhuollon markkinoilla on kiristynyt viimeisten vuosien aikana julkisten tahojen toiminnan laajennuttua enenevässä määrin niiden perinteisten toiminta-alueiden ulkopuolelle ja yksityisten terveydenhuoltoyritysten tultua markkinoille tai laajennettua toimintaansa.
31. Osa KKV:n kuulemista markkinatoimijoista on katsonut, että yrityskauppa aiheuttaisi toteutuessaan haitallisia kilpailuvaikutuksia erityisesti työterveyspalvelujen markkinoilla. Lausunnoissa on tuotu esiin huoli siitä, että yrityskauppa vähentäisi toteutuessaan vaihtoehtoja markkinoilla sekä heikentäisi kilpailua erityisesti pääkaupunkiseudulla.
32. Yrityskaupan myötä osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus nousisi osassa markkinoita suhteellisen korkeaksi. Esimerkiksi useita toimipaikkoja koskevien työterveys sopimusten markkinalla osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus olisi noin [40–50]%, kun toiseksi suurimman toimijan markkinaosuus olisi ilmoittajan arvion mukaan noin [20–30] % ja kolmanneksi suurimman vain noin [0–10] %. Vastaavasti alueellisten työterveyspalveluiden markkinalla keskittymästä muodostuisi markkinaosuuksilla mitattuna markkinajohtaja sekä Helsingin seutukunnan alueella (keskittymän markkinaosuus [30–40] %) että Turun seutukunnan alueella (keskittymän markkinaosuus [30–40] %).
33. Osa lausunnonantajista on myös katsonut, ettei julkisten toimijoiden voida katsoa kilpailevan yksityisten työterveyspalveluiden kanssa muun muassa hoitoon pääsyn nopeudesta, hintatasosta ja resursseista johtuen. Julkiset toimijat eivät eräiden lausuntojen mukaan välttämättä pysty tarjoamaan saamaa palvelutasoa kuin yksityiset toimijat, eivätkä siten ole yksittäisen organisaation näkökulmasta vaihtoehto yksityisille työterveyspalveluille. Osassa KKV:n vastaanottamasta markkinapalautteesta on myös katsottu, että valtakunnallisten useita toimipaikkoja koskevien työterveys sopimusten markkinoilla toimii käytännössä vain yksityisiä terveydenhuoltoyrityksiä, ja että myös alueellisten työterveys sopimusten osalta julkisen sektorin toimijoiden osallistuminen markkinoille vaihtelee Suomen eri alueilla. Myös yksityisasiakkaille tarjottavien sairaala- ja lääkäripalveluiden kiireettömän hoi-

don osalta on tuotu esiin, etteivät julkiset terveystalot kilpailisi yksityisten toimijoiden kanssa.

4.4 Johtopäätös

34. Ottaen huomioon edellä esitetyt markkinoiden rakennetta sekä yrityskaupan osapuolten ja kolmansien välistä kilpailutilannetta koskevat havainnot KKV katsoo, että yrityskaupan kilpailuvaikutuksia yrityskaupan kannalta relevanteilla markkinoilla on edelleen selvitettävä.
35. Terveystalo kuuluu Suomen suurimpiin yksityisiin terveystaluyrityksiin ja Diacorin asema alueellisesti erityisesti pääkaupunkiseudulla on merkittävä. Alustavan tarkastelun perusteella yrityskauppa saattaa aiheuttaa haitallisia kilpailuvaikutuksia terveystaloiden markkinoilla. Tästä syystä on tarpeen selvittää täsmällisemmin relevanttien markkinoiden määrittelyä ja yrityskaupan kilpailuvaikutuksia näillä markkinoilla. Asiassa on aiheellista tutkia yrityskaupan kilpailuvaikutuksia yksityiskohtaisesti jatkoselvityksessä.

5 Ratkaisu

36. KKV ryhtyy asiassa jatkoselvitykseen, jossa tutkitaan, estääkö käsiteltävänä oleva yrityskauppa kilpailulain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti tehokasta kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla erityisesti siitä syystä, että sillä luodaan määräävä markkina-asema tai vahvistetaan sitä.

6 Sovelletut säännökset

37. Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24 ja 26 §.

7 Muutoksenhaku

38. Kilpailulain 44 §:n perusteella yrityskaupan ilmoittaja ei saa hakea muutosta tähän KKV:n päätökseen valittamalla. Lisätietoja päätöksestä antaa tutkija Pontus Ranta, puhelin 029 505 3747, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Ylijohtaja

Timo Mattila

Tutkija

Laura Kauppila